

FUNDUSZE UNII EUROPEJSKIEJ JAKO NARZĘDZIE UPOWSZECHNIANIA
DOKONAŃ BADAWCZYCH OŚRODKÓW AKADEMICKICH
I POLSKICH NAUKOWCÓW –

STUDIUM PRZYPADKU PROJEKTU HERBARIUM POMERANICUM

Piotr Niedzielski

Instytut Bezpieczeństwa i Zarządzania, Akademia Pomorska w Słupsku
Instytut Zarządzania, Uniwersytet Szczeciński

17

Cyfryzacja i digitalizacja to przyszłość i wyzwanie teraźniejszości. Przed wyzwaniami takimi stają nie tylko przedsiębiorcy, ale także środowisko akademickie, które jest współodpowiedzialne za rozwój

społeczno-gospodarczy. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej daje wszystkim narzędzie w zakresie dynamicznego rozwoju odpowiadającego aspiracjom bycia krajem nowoczesnym, a środowisku akademickiemu umocnienia znaczenia polskiej nauki na świecie. Dotychczasowe doświadczenia w zakresie wykorzystania środków z funduszy UE przez środowisko akademickie ma szereg pozytywnych przykładów nie tylko w zakresie rozwoju nowoczesnej infrastruktury naukowo-dydaktycznej lecz także w zakresie podnoszenia kompetencji przekazywanych studentom w procesach dydaktycznych realizowanych na naszych uczelniach. Ambicją polskich ośrodków akademickich jest także wzrost znaczenia i wykorzystania w praktyce badań prowadzonych od lat w naszych ośrodkach akademickich. Projekt Herbarium Pomeranicum - „Zintegrowane wirtualne Herbarium Pomorza - Herbarium Pomeranicum - digitalizacja i udostępnienie zbiorów herbariów jednostek akademickich Pomorza poprzez ich połączenie i udostępnienie cyfrowe”^{**} wpisuje się właśnie w te dążenia. Co ważne, projekt realizowany jest w partnerstwie trzech uczelni i czterech zarejestrowanych Herbariów (zielników) i dzięki temu ma duży potencjał synergiczny, jednocześnie mając w sobie wpisane działania interdyscyplinarne, co także jest istotne z punktu widzenia współczesnych oczekiwań w zakresie rozwoju nauki i dydaktyki. Projekt jest realizowany w konsorcjum uczelni gdzie Akademia Pomorska w Słupsku jest liderem projektu a Uniwersytet Szczeciński oraz Uniwersytet Gdański są partnerami projektu.

Istotnym zaczynem w zakresie powstania koncepcji projektu Herbarium Pomeranicum były pozytywne doświadczenia z nawiązanej współpracy w kadencji 2008-2012 pomiędzy ówczesnie funkcjonującymi

w strukturach Uniwersytetu Szczecińskiego wydziałami tj. Wydziałem Biologii oraz Wydziałem Zarządzania i Ekonomiki Usług, co przejawiało się m.in. współpracą dydaktyczną (na przykład studenci ekonomii mieli możliwość wysłuchania wykładów nawiązujących do teorii ewolucji gatunków, co w pewnym zakresie korespondowało z koncepcją ekonomii ewolucyjnej czy różnych koncepcji zarządzania). Wydziały podejmowały także wspólne inicjatywy projektów badawczych i projektów infrastrukturalnych z dużym ładunkiem praktyczności - apikalności w życiu społeczno-gospodarczym uczelni, miasta i regionu finansowanych ze środków UE. Te pozytywne doświadczenie współpracy i efekty współpracy wpisywały się w koncepcję Uniwersytetu III generacji tzw. Uniwersytetu Przedsiębiorczego jako organizacji służącej otoczeniu. Jednocześnie dobre relacje personalne z zespołem naukowym skupionym wokół prof. dr. hab. Dariusza Szlachetko (Wydział Biologii Uniwersytetu Gdańskiego) jak i Słupskim Ośrodkiem Akademickim gdzie w strukturach Akademii Pomorskiej funkcjonuje zespół biologów pod kierunkiem obecnego rektora prof. AP dr. hab. Zbigniewa Osadowskiego, pozwoliły na zawiązanie konsorcjum projektowego i skuteczne aplikowanie o środki na realizację projektu. Rozpoczęcie projektu nastąpiło w listopadzie 2019 r.

Czym zatem właściwie jest Herbarium?

Herbarium, czyli zielnik, to kolekcja zasuszonych okazów roślin i grzybów ułożonych, opisanych i sklasyfiko-

Cornus susrica
Mediowald, Danzau
Lobby 1.10.23

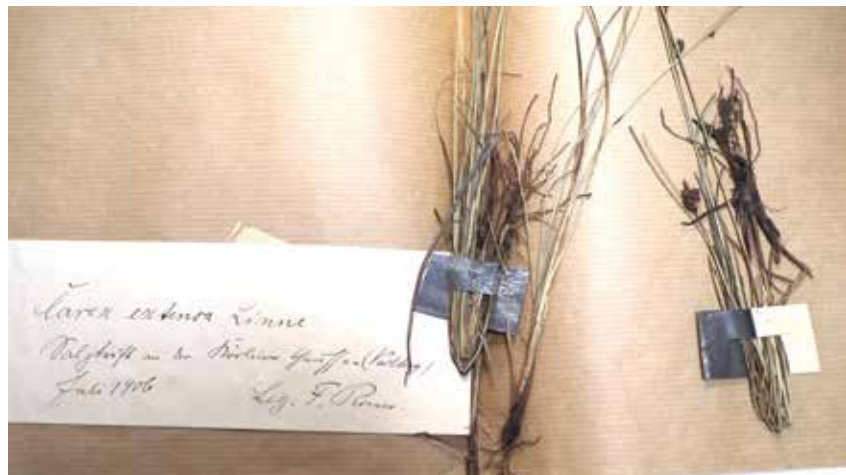

H. Jungelaussen, Frankfurt a. Oder.

Fuchsia laevis

aus dem Cammergau

1899 C. Jungelaussen

Larix laricina Koch

Polystoff in der Provinz Gunggen (Sibirien)

Ende 1906

Lsg. F. P. Jung

ORCHIDACEAE

Cypripedium calceolus L.

/Obuwik pospolity/

Zydowo, pow. Sławno. (J. Kwiśko
16.VI.1929 r.

Opracował: J. Misiwicz

ROSACEAE

Rubus chamaemorus

/Malina morozka/

Ostrowieckie Bagno, pow. Sławno
16.VI.1929 r.

Opracował: J. Misiwicz

KI Nr

Obuwik pos

Malina morozka

wanych według określonych kryteriów. Wysuszone rośliny i grzyby przechowywane są zwykle przyklejone na specjalnie przygotowanych arkuszach, opatrzone etykietą zawierającą nazwę naukową organizmu, miejsce i datę zbioru, a także nazwisko osoby, która okaz zebrała i oznaczyła. Ponadto w zielnikach przechowywane są oryginalne ryciny, owoce, nasiona, zakonserwowane w specjalnych płynach inne części roślin oraz preparaty mikroorganizmów.

Na całym świecie instytucje takie działają w uczelniach, instytutach badawczych i muzeach przyrodniczych. Rejestrację i spis obecnie istniejących zielników naukowych świata prowadzi Index Herbariorum - katalog zorganizowany przez Nowojorski Ogród Botaniczny (<http://sciweb.nybg.org/science2/IndexHerbariorum.asp>) Obecnie na świecie funkcjonuje ponad 4000 herbariów w 165 krajach, zawierających ponad 350 000 000 okazów.

Na Pomorzu obecnie czynnie funkcjonują cztery herbaria zarejestrowane w Index Herbariorum:

- Herbarium UGDA - Universitatis Gedanensis, stanowiące własność Uniwersytetu Gdańskiego,
- Herbarium SLTC - Herbarium Slupensis, stanowiące własność Akademii Pomorskiej w Słupsku,
- Herbarium SZUB - Herbarium Stetinensis, stanowiące własność Uniwersytetu Szczecińskiego
- Szczecińska Kolekcja Okrzemek SZCZ (Szczecin Diatom Culture Collection), stanowiąca własność Uniwersytetu Szczecińskiego.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że wymienione wyżej zielniki, które są jedynymi, zarejestrowanymi w Index Herbariorum, czynnie działającymi herbariami na obszarze Pomorza, połączone zostaną w jedno Wirtualne Herbarium Pomorskie Herbarium Pomeranicum, a więc projekt pokryje 100 proc. kolekcji pomorskich zgromadzonych w oficjalnie zarejestrowanych herbariach.

Rola herbariów w zachowaniu wiedzy o intensywnie zmieniającym się środowisku przyrodniczym jest nie do przecenienia. Są one jedynym, zachowanym dowodem na obecny i historyczny skład flory (rośliny) i mykobioty (grzyby). Źródłem informacji na temat bioróżnorodności danego regionu, materiałem do wszelkich porównawczych badań taksonomicznych, morfologicznych, anatomicznych, ekologicznych itp., oraz źródłem materiału genetycznego, który może być wykorzystywany w różnorodny sposób.

Materiał zielnikowy odgrywa kluczową rolę w ocenie stopnia zagrożenia gatunków podczas opracowywania programów zachowania bioróżnorodności. Stanowi też jedyną formę dokumentacji okazów typowych i gatunków unikatowych (tj. bardzo rzadkich). Warto dodać, że okaz typowy, to materiał na podstawie którego badacz opisał nowy gatunek (takson) dla nauki. Jest jakby wzorcem danego gatunku. Okaz typowy danego gatunku jest tylko jeden na świecie, stąd jego wartość naukowa jest trudna do przecenienia.

Łącznie zostanie zeskanowanych i udostępnionych w sieci około pół miliona najbardziej cennych alegatów z pomorskich kolekcji, a dostęp do nich uzyska każdy zainteresowany. Wzorumując się na największych zielnikach świata jesteśmy przekonani, iż z zeskanowanych zbiorów będzie korzystać szerokie grono odbiorców: naukowcy, studenci, administracja lokalna oraz państwowa, a także służby, których zadaniem jest dbałość o środowisko.

Należy tutaj zaznaczyć, że projekt ma także charakter edukacyjny. Liczymy na to, iż zbiory przysłużą się nauczycielom i uczniom ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych w trakcie edukacji przyrodniczej. Ale Herbarium to także realna pomoc w biznesie. Z zasobów zdigitalizowanych herbariów na całym świecie korzystają różnego typu instytucje i firmy przy wykonywaniu ekspertyz oddziaływania na środowisko różnorodnych inwestycji, np. w formie wykorzystywania materiałów zielnikowych jako materiałów porównawczych, pomoc w identyfikowaniu gatunków i innych.

Jeszcze wiele pracy przed nami. Pełne efekty pracy zobaczymy za około dwa lata, jednak już teraz wiemy, iż praca nad tak ambitnym projektem przyniesie wiele korzyści dla edukacji i środowiska, bo Herbarium Pomeranicum to gwarancja zachowania wiedzy o intensywnie zmieniającym się środowisku przyrodniczym, które na Pomorzu jest wyjątkowe, bo przecież dobrze wykonany zielnik jest ponadczasowy, nigdy się nie starzeje, wręcz przeciwnie - jego wartość wzrasta z wiekiem. Planowane zakończenie projektu - listopad 2022.

***Projekt Herbarium Pomeranicum - „Zintegrowane wirtualne Herbarium Pomorza - Herbarium Pomeranicum - digitalizacja i udostępnienie zbiorów herbariów jednostek akademickich Pomorza poprzez ich połączenie i udostępnienie cyfrowe” w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa nr 2 „E-administracja i otwarty rząd” Działanie nr 2.3 „Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego” Poddziałanie nr 2.3.1 „Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki” (typ II projektu: „Cyfrowe udostępnienie zasobów nauki”)**

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

